

Historie rozhodných křesťanů letničních v dokumentech Státní bezpečnosti (70. a 80. léta 20. století)

► **Petra Gabrielová**

Historické zmapování přerodu náboženského spolku rozhodných křesťanů v Apoštolskou církev¹ není doposud řádně zpracováno. Tuto mezeru do jisté míry vyplňují knihy vydané v Albrechticích u Českého Těšína biskupem Apoštolské církve Rudolfem Bubikem.² Tyto publikace přinášejí příběhy jednotlivých věřících, částečná svědectví o vzniku a pozdějším vývoji vybraných sborů, dokumenty a fotografie, i některé odborné články (např. Józefa Szymeczka³). Úplnější pohled na náboženské dění na Těšínsku přináší studie Jana Kalety *Církev bratrská na Těšínsku* v jubilejním sborníku Církve bratrské z roku 1980,⁴ i když si nelze nepovšimnout jejího politicky vhodného pozadí, a to nejen z hlediska tehdejšího totalitního režimu, ale i z pohledu vztahu mezi Církví bratrskou a rozhodnými křesťany letničními. O práci a působení Rudolfa Bubika vydal Aleš Navrátil článek ve sborníku *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*.⁵

Předkládaná studie si rozhodně neklade za úkol řešit problém chybějícího kvalitního zpracování dějinného vývoje Apoštolské církve. Přináší pouze částečnou sondu do života náboženských sborů na Těšínsku, v Brně a v Praze, napsanou převážně na základě studia archivních materiálů vzniklých činností Státní bezpečnosti.

- 1 Apoštolská církev je jednou z evangelikálních církví. V Československu se konstitovala Apoštolská církev v průběhu 20. století v komplikovaných podmínkách totalitního režimu ze Svazu rozhodných křesťanů na Těšínsku. Dále ke studiu: www.apostolskacirkev.cz.
- 2 BUBIK, R.: *Co jsem slyšel: historie letniční církve 1904–1952*. Křesťanský život, Albrechtice 2005; BUBIK, R.: *Co jsem viděl: historie letničního hnutí 1952–1973*. Křesťanský život, Albrechtice 2006; BUBIK, R.: *Co jsem prožil: historie letničního hnutí 1973–1989*. Křesťanský život, Albrechtice 2007; *Historie letničního hnutí. I. Autentické dokumenty 1904–1957*. Red. R. BUBIK. Křesťanský život, Albrechtice 2005; *Historie letničního hnutí. III. Autentické dokumenty 1958–1970*. Red. R. BUBIK. Křesťanský život, Albrechtice 2006; *Historie letničního hnutí. V. Autentické dokumenty 1973–1989*. R. BUBIK. Křesťanský život, Albrechtice 2007.
- 3 SZYMECZEK, J.: *Za slovem jdi!* In: *Historie letničního hnutí. III. Autentické dokumenty 1958–1970*. Red. R. BUBIK. Křesťanský život, Albrechtice 2006, s. 14.
- 4 KALETA, J. a kol.: *Církev bratrská na Těšínsku*. In: *Sto let ve službě evangelia (1880–1980)*. Jubilejní sborník Církve bratrské. Rada Církve bratrské, Praha 1981.
- 5 NAVRÁTIL, A.: *Rudolf Bubik, biskup Apoštolské církve*. In: *Osobnost v církvi a politice: čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Eds. MAREK, P., HANUŠ, J., Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006.

Letniční hnutí vzniklo na přelomu 19. a 20. století ve Spojených státech amerických, poměrně rychle se rozšířilo především v prostoru tradičních protestantských církví a dalo vzniknout řadě drobných denominací⁶ prakticky po celém světě. Jádrem biblicky postavené věrouky a náboženské praxe těchto letničních církevních útvarů je výrazně vázáno na historickou událost letnic.⁷

Ohlas těchto myšlenek vyvolal roku 1910 na Těšínsku ve sborech Evangelické církve augsburského vyznání vznik náboženského spolku Svaz rozhodných křesťanů. Jeho působení se sice nadále navenek odehrávalo v rámci evangelické církve, vnitřně však už žilo svým vlastním náboženským životem.⁸ Po roce 1948 se postup totalitního režimu vůči církvím a náboženským společnostem samozřejmě dotkl i Svazu rozhodných křesťanů, který byl jako náboženský spolek po právní stránce de facto zlikvidován. Sborny i volné menší skupiny se mohly nadále legálně scházet pouze pod hlavičkou některé z povolených církví, a proto byly v březnu 1951 připojeny k Jednotě českobratrské.⁹ Toto spojení letničních sborů s Jednotou českobratrskou se však zdařilo jen částečně; a v červnu 1963 zástupci sborů v Dolním Žukově u Českého Těšína a v Neborech u Třince, ve kterých převažovali věřící původního Svazu rozhodných

6 Denominací se rozumí označení pro náboženskou společnost, zejména v protestantském prostředí.

7 Letnice (řecky *pentekosté* – odtud se také někdy letničnímu hnutí říká hnutí pentekostální) v křesťanském chápání jsou historickou událostí (časově ohraničenou 50 dny od zmrtvýchvstání Ježíše Krista), kdy došlo k seslání Ducha svatého a ustanovení prvokřesťanské církve. (*Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Ekumenický překlad. Česká biblická společnost, Praha 1985. Skutky apoštolské 2,1-47).

8 Obecně je náboženská praxe jednotlivce v letničním hnutí založena na poznání hříšnosti a prožití pokání, obrácení se ve víře k Bohu a prožití znovuzrození v Ježíši Kristu, na tradičním křtu vodou a na křtu Duchem, tj. výrazné citové náboženské zkušenosti (až hraničící s extatickým stavem) a na naplňování Duchem svatým. Vnější projevem prožívání křtu Ducha je „vylít“, tj. obdaření darů Ducha svatého. Především to bývá zpravidla tzv. glosolálie, tj. schopnost mluvením jazyky, kdy modlíci v důsledku gradace entuziastického prožitku Boží blízkosti začne během modlitby mluvit jazykem, kterému sám nerozumí. Většinou jde o neznámý, neexistující jazyk. U některých věřících se dokonce objevuje schopnost prorocství a uzdravování nemocných. Pocit naplnění Duchem svatým se navenek projevuje velice silnou potřebou šířit biblickou zvěst (misijní práce). To, co budí u tradičních církví z letničního hnutí obavu, je jeho snadné sklouznutí k radikálním tendencím. V extrémních případech může vést pocit vyloučenosti a obdaření dary Ducha až k rozličným projevům radikality: kult osobnosti vedoucího, manipulace s člověkem a snaha vyvázat ho z jeho osobních a rodinných vazeb, duchovní experimenty někdy i narušující psychické zdraví aj. VOJTÍŠEK, Z.: *Netradiční náboženství u nás*. Dingir, Praha 1998. On line: http://www.sekty.cz/texty/netradicni_nabozenstvi/kap3/charhnuti.html; srv. VOJTÍŠEK, Z.: *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Portál, Praha 2004.

9 BUBIK, R.: *Co jsem slyšel: historie letniční církve 1904–1952*, s. 110; KALETA, J. a kol.: *Církev bratrská na Těšínsku*, s. 150; Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), fond (dále f.) Vyhledávací spisy – Ostrava (dále jen OV-V), archivní číslo (dále arch. č.) V-2856 Ostrava. Protokol o výsledku svědka Jana Urbana ze dne 15. dubna 1964.

křesťanů, oznámili oficiálně Radě Jednoty československé vystoupení z církve.¹⁰ Od tohoto roku byli tito letniční věřící nejen pozorněji sledováni Státní bezpečností, ale začala také jejich dlouhá a nesnadná cesta k legalizaci vlastní církve.

Od roku 1963 až do roku 1988 podávali zástupci rozhodných křesťanů prakticky neustále v různých časových intervalech na ministerstvo kultury žádosti o uznání letniční církve. Zamítavý postoj státních orgánů k oficiálnímu povolení činnosti letniční církve se od roku 1983 stal pro signatáře Charty 77 a aktivisty hnutí Nová orientace¹¹ Jana Duse a Jana Šimsu argumentem, který jasně dokládal porušování článku ústavy o náboženské svobodě v totalitním Československu.¹² Náboženská společnost rozhodných křesťanů letničních – pod názvem Apoštolská církev – nakonec v socialistickém Československu na území Čech, Moravy a Slezska¹³ povolena byla. Došlo k tomu krátce před změnou politického režimu 25. ledna 1989.¹⁴ Otázka získání povolení k náboženskému působení je však záležitostí, zvláště v případě letničních křesťanů, radikálně uchopujících křesťanskou zvěst, natolik komplikovanou, že je tématem pro samostatnou studii.

Archivní materiály ve správě Archivu bezpečnostních složek nás informují především o vývoji náboženského působení jednotlivých letničních sborů v rámci možností daných totalitním režimem. Zvláště zajímavá jsou pak 70. a 80. léta 20. století.¹⁵

10 Zřejmě šlo o pět set věřících. ABS, f. OV-V, arch. č. V-11432 Ostrava. Protokol o výsledku obviněného R. Bubika ze dne 27. srpna 1982.

11 Nová orientace vznikla původně jako teologický reformní směr na přelomu 50. a 60. let 20. století uvnitř Československé církve evangelické. Už od svého počátku byl její vznik spojen s kritikou komunistického režimu a jeho postoje k církvím a náboženským společnostem. V 70. letech tvořili stoupenci Nové orientace výrazné opoziční hnutí proti normalizaci. Většina z nich byla zároveň signatáři Charty 77, s jejímiž aktivitami se činnost Nové orientace zvláště v 80. letech prakticky prolínala. Dále ke studii: PFANN, M.: „Nová orientace“ v Československé církvi evangelické v letech 1959–1968: malá historie jednoho hnutí evangelických křesťanů podle archivních dokumentů. Zdeněk Susa, Středokluky 1998; DINUŠ, P.: Československá církev evangelická v agenturním rozpracování StB. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2004; PŘIKRYL, I.: Československá církev evangelická a opoziční projevy vůči normalizačnímu režimu. Bakalářská práce (obhajoba dne 8. ledna 2007). Masarykova Univerzita, Brno 2006.

12 Tato skutečnost se také stala předmětem diskuse na XXIV. synodu Československé církve evangelické v listopadu 1985. ABS, f. Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (dále jen X. správa SNB), inventární jednotka (dále jen inv. j.) 979; srv. ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (dále jen MV-KR), arch. č. 802053 MV.

13 Na Slovensku byla letniční náboženská společnost povolena od 60. let 20. století pod názvem Novoapoštolská církev.

14 NAVRÁTIL, A.: *Rudolf Bubik, biskup Apoštolské církve*. In: *Osobnost v církvi a politice: čeští a slovenští křesťané ve 20. století*, s. 613.

15 K rozhodným křesťanům letničním se v ABS nacházejí i starší materiály. V roce 1964 bylo obviněno a odsouzeno osm zástupců sborů, Jan Folwarczny, Jan Brozda, Karel Gajdacz, Pavel Unucka, Jan Pyszko, Jan Cienciala, Josef Konderla a Adam Zágora, za trestnou činnost maření státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi (§ 178), kterým soud vyměřil trest odnětí svobody od osmi do patnácti měsíců. ABS, f. OV-V, arch. č. V-2856 Ostrava. Archivní

V 70. letech začaly do Československa ze Spojených států amerických a západní Evropy pronikat myšlenky charismatického hnutí,¹⁶ navazující na letniční proud z počátku století a oživující křesťanské směry nesené v letničním duchu. Rozhodní křesťané letniční se v této době již neomezovali pouze na Těšínsko. Věřoučně se k nim hlásily letniční skupiny v Brně¹⁷ i v Praze,¹⁸ což také vedlo zhruba od roku 1976 ke společnému setkávání.

Představu o působení církve, jejích jednotlivých sborů a zástupců tohoto období, si můžeme udělat z vyšetřovacích spisů mluvčích společenství. Ze zástupců těšínských rozhodných křesťanů stíhala ostravská Státní bezpečnost od 24. srpna 1982 tři osoby: Rudolfa Bubika, Josefa Wojnara a Jana Kotajného.¹⁹ V Brně byli Státní bezpečností

číslo zahrnuje i desky s náboženskou literaturou a dokumenty, které obsahují také vyznání víry a statut budoucí církve z prosince 1963. § 178 trestního zákona číslo 140/1961 Sb. vymezoval trestný čin maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi jako porušení zákona číslo 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, který svým § 7 (státní souhlas pro výkon duchovenské činnosti) umožňoval státním orgánům manipulativně zasahovat do vnitřního života církví a náboženských společností. Provedení jakéhokoli náboženského úkonu osobou, které nebyl státními orgány udělen státní souhlas pro výkon duchovenské činnosti, bylo trestné. Trest odnětí svobody mohl být vyměřen až na dva roky. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky. Částka 65. Trestní zákon číslo 140. Ročník 1961. On line: <http://www.mvcr.cz/sbirka/1961/sb65-61.pdf>

- 16 Charismatické hnutí je směr, vzniklý v 60. letech 20. století ve Spojených státech amerických a oživující letniční proud z počátku století. Charismatické hnutí má výrazně letniční rysy, ale na rozdíl od letničního hnutí jeho stoupenci od počátku neusilovali o zakládání nových denominací, ale snažili se o obnovu společenství v rámci tradičních církví. Příkladem takového hnutí je u nás v Církvi římskokatolické např. Katolická charismatická obnova. Dále ke studiu: <http://www.cho.cz>. Jednou ze skupin, podstatně ovlivněných charismatickým hnutím v protestantském prostředí v České republice, je sbor Českobratrské církve evangelické v Praze Na Máninách pod vedením Daniela Drápalá. Vedle něho působila a působí řada dalších charismatických sborů, ať již v rámci tradičních církví nebo dnes už i ve formě samostatných náboženských obcí. Dále ke studiu: www.kmspraha.cz, www.cirkve.cz.
- 17 Brněnský sbor byl tvořen jednak z letničních skupin v Jevišovce a Nejdku, okres Břeclav a v Brně, kde se sdružovali navrátilci z Rumunska a Maďarska, a dále pak věřícími vedenými Bohuslavem Tetivou, kteří na počátku 60. let odešli z Bratrské jednoty baptistů. BUBIK, R.: *Co jsem slyšel: historie letniční církve 1904–1952*, s. 110.
- 18 V Praze se rozhodní křesťané začali vymezovat ve sboru Svobodné reformované církve (od roku 1919 Jednota českobratrská) na Novém Městě už ve 20. letech minulého století. Později se k nim přidaly sbory v Úvalech, v Černošicích a později také ve Všetatech u Prahy. Z jejich podnětu vznikl Záchraný spolek Tábor, který se zprvu snažil udržet v Jednotě českobratrské, ale v roce 1923 z ní byl vyloučen a začal pracovat samostatně. Záchraný spolek Tábor v Praze, podobně jako Svaz rozhodných křesťanů na Těšínsku, byl v roce 1951 postaven mimo zákon a právně státními úřady zlikvidován. Obdobně jako na Moravě se i v Praze letniční křesťané připojili v roce 1952 ke sboru Jednoty českobratrské. KOCUR, P.: *Stručná historie sboru Apoštolické církve v Praze*. In: BUBIK, R.: *Co jsem slyšel: historie letniční církve 1904–1952*, s. 126–127.
- 19 ABS, f. OV-V, arch. č. V-11432 Ostrava. Všichni tři byli dne 27. června 1983 Okresním soudem v Karviné odsouzeni za trestnou činnost maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi (§ 178) k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku s podmíněčným odkladem

jako mluvčí letničních křesťanů vyšetřování od 12. ledna 1983 Bohuslav Tetiva, Vladimír Novák a György Bencsik.²⁰ Zpráva o jejich zatčení proběhla dokonce ve vysílání Svobodné Evropy.²¹

Proč mluvčí? Letniční církev ve své církevní praxi zcela důsledně uplatňuje princip všeobecného kněžství. Možnost působení církve, a tím i přirozenou cestou konstituování jejích zástupců pro jednání se státními orgány (v případě rozhodných křesťanů letničních volbou tzv. staršovstva, ústřední rady starších) závisela na míře zájmu státní správy, resp. na míře Státní bezpečnosti o její činnost. Od roku 1973 v čele jednotlivých letničních sborů nestál nikdo. Od roku 1977 byly sbory navenek reprezentovány mluvčími, kteří ohledně legalizace jednali se státními orgány. Jejich neformálním vedoucím byl od tohoto období Rudolf Bubik, který i podepisoval všechny žádosti a dokumenty týkající se letniční církve.²²

Jaká byla v jednotlivých sborech v 70. a 80. letech situace? Z protokolu o výsledku R. Bubika se dovídáme, že celkový počet osob, které se hlásily k letniční církvi na území Čech a Moravy, by mohl dosáhnout až sedmi set padesáti věřících. R. Bubik odhadoval počet rozhodných křesťanů na Těšínsku zhruba na dvě stě padesát s tím, že po legalizaci církve se jejich počet zdvojnásobí na pět set osob. Pravděpodobně počítal s tím, že se k rozhodným křesťanům letničním připojí opět ti, kteří na počátku šedesátých let zůstali v prostředí Jednoty československé, resp. Církve bratrské. Brněnský a pražský sbor (i s volnými skupinami po celých Čechách) měl podle Bubikova odhadu čítat dohromady asi dvě stě padesát členů.²³

Letniční křesťané v Českém Těšíně, resp. v Dolním Žukově, se ve čtvrtek večer a v neděli ráno pravidelně scházivali v soukromých bytech a rodinných domech vždy u jednoho z mluvčích sboru. Těch bylo v Dolním Žukově zřejmě pět: Rudolf Bubik,

výkonu trestu na zkušební dobu dvou let. Po odvolání jim ostravský soud trest zmírnil na dobu šesti měsíců s podmíněčným odkladem výkonu na dobu jednoho roku.

20 ABS, f. Vyšetřovací spisy – Brno (dále jen BN-V), arch. č. V-14919 Brno. V. Novák a G. Bencsik byli dne 30. září 1986 Městským soudem v Brně odsouzeni k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců s podmíněčným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu jednoho roku. Trestní stíhání B. Tetivy bylo v červnu 1984 zastaveno, protože v květnu 1984 zemřel při dopravní nehodě.

21 ABS, f. Správa StB Ostrava III. díl (dále jen B 7/III), inv. j. 320.

22 ABS, f. OV-V, arch. č. V-11432 Ostrava. Protokol o výsledku obviněného R. Bubika ze dne 27. srpna 1982; V roce 1978 byl R. Bubik získán ostravskou Státní bezpečností jako spolupracovník s krycím jménem FRANTA. Ze svazku se dovídáme, že spolupráce byla uzavřena na základě kompromitace, kdy byl R. Bubik donucen Státní bezpečností na spolupráci přistoupit. V únoru 1978 se pokusil vyvézt nelegálním způsobem náboženskou literaturu; převoz se nezdařil a tato skutečnost se stala nástrojem vydírání. Spolupráci později ukončila sama StB. Stalo se tak v roce 1982 krátce před jeho zatčením. Jako důvod k ukončení spolupráce uvádí pracovník Státní bezpečnosti, který svazek předával k archivaci: povrchní a neseriózní informace, které pro StB postrádaly hodnotu. ABS, f. Agenturní svazky – Centrála (dále jen MV-TS), arch. č. 855265 MV; srv. ABS, f. B 7/III, inv. j. 48.

23 ABS, f. OV-V, arch. č. V-11432 Ostrava. Protokol o výsledku obviněného R. Bubika ze dne 2. září 1982.

Josef Wojnar, Jan Kotajný, Karel Brozda a Adam Tomsa. Místa se pokaždé střídala. Ranní nedělní schůzky obvykle trvaly dvě hodiny a zahrnovaly čtení a výklad z Bible, zpěv a modlitbu. Součástí byla také tzv. svědectví.²⁴ Rudolf Bubik uvedl, že se nedělních setkání v samotném Dolním Žukově účastnilo sedmdesát až sto osob.²⁵ Možná je tento počet až přehnaný, protože Wojnar a Kotajný, v jejichž bytech se občas nedělní schůzky také konaly, odhadují počet na padesát věřících.²⁶

Kromě nedělních společenství a obdobných čtvrtedních večerních kázání se Rudolf Bubik, Josef Wojnar a další mluvčí podíleli na promluvách během svateb a pohřbů, modlitbách za nemocné a křtech. Modlitby za nemocné za zlepšení zdravotního stavu se konaly buď ve sboru během nedělní schůzky, nebo přímo u nemocného.²⁷ Křty udělovali pouze R. Bubik s J. Wojnarem v letech 1977 až 1981 na své zahradě – nejdříve v malé hrázi ze dřeva, kterou R. Bubik postavil na protékajícím potoce, a později v bazénku, speciálně vyrobeném pro tento účel. V období těchto let pokřtili v Dolním Žukově asi čtyřicet osob. Bohužel zde nebyla vedena žádná křestní kniha.²⁸ Záznamy o křtech se evidovaly pouze do roku 1973.²⁹

V letních měsících pořádala letniční církev tzv. rekreace. Byla to několikadenní duchovní setkávání, která na Těšínsku ve svém rodinném domě vedl R. Bubik. Přijížděli na ně letniční křesťané i se svými rodinami. Účastnili se jich i někteří věřící z brněnského a pražského sboru a hosté z Německa a Maďarska. Počet účastníků se pohyboval kolem šedesáti osob.³⁰ Tato soustředění probíhala zřejmě pravidelně každé léto od roku 1979 do roku 1982. Jejich program zahrnoval čtení a výklad Bible, četbu letniční literatury, podávání svědectví a modlitby.³¹ Poslední rekreace (před odsouzením Rudolfa Bubika) se konala v červnu 1982 a byla rozpuštěna Veřejnou bezpečností za účasti okresního církevního tajemníka z Karviné, jako nelegální církevní shromáždění.³²

Nejrozsáhlejší archivní materiál se zachoval k činnosti brněnskému sboru. V části vyšetřovacího spisu, kde jsou uloženy kopie sebrané dokumentace, se nacházejí podrobné zápisy ze sborových setkání, přípravy na sborové hodiny (projednávání otázek organizačního charakteru), rozvrhy kazatelské činnosti, křestní kartotéka,

24 Podávání svědectví, tj. že kdokoli ze členů církve může pohovořit (tj. svědčit) o tom, jakým způsobem přijal víru, nebo o události, kterou prožil a která byla inspirována biblickou zvěstí, nebo ji naopak evokovala.

25 ABS, f. OV-V, arch. č. V-11432 Ostrava. Protokol o výslechu obviněného R. Bubika ze dne 9. září 1982.

26 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného J. Wojnara ze dne 27. srpna 1982. Protokol o výslechu obviněného J. Kotajného ze dne 11. října 1982.

27 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného J. Kotajného ze dne 12. října 1982.

28 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného R. Bubika ze dne 22. září 1982.

29 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného J. Wojnara ze dne 21. září 1982.

30 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného R. Bubika ze dne 25. srpna 1982.

31 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného J. Kotajného ze dne 5. října 1982.

32 Tamtéž. Zpráva SNB Těřlicko (u Českého Těšína) ze dne 20. září 1982; srv. ABS, f. B 7/III, inv. j. 320.

finanční rozpočty sboru a další.³³ Na přelomu 70. a 80. let mělo brněnské letniční společenství asi padesát členů. Ani zde nebyl nikdo oficiálně zvolen do čela sboru, ale za jeho neformálního vedoucího byl jako nejstarší a nejzkušenější považován Bohuslav Tetiva.³⁴

Bohuslav Tetiva původně působil v Bratrské jednotě baptistů, ale pro věroučné a liturgické neshody, vyplývající především z projevů glosolálií, byl v průběhu roku 1966 z baptistického sboru vyloučen.³⁵ Byl to také on, kdo inicioval ustavující schůzku brněnskému letničnímu sboru v srpnu 1979, kdy se část baptistů přihlásila k věrouce a k církevní praxi rozhodných křesťanů letničních z Těšínska. Od té doby se schůzky brněnských letničních křesťanů staly pravidelnými. Jako na Těšínsku, i zde se věřící scházeli ve čtvrtek večer a v neděli ráno. Setkávali se v rodinném domku Györgya Bencsika.³⁶ Na kazatelské činnosti se kromě Bohuslava Tetivy podíleli dále František Apetauer,³⁷ Pavel Burai,³⁸ Vladimír Novák,³⁹ Jiří Malina,⁴⁰ Miroslav Makovička,⁴¹ Josef Kendík, František Pala a další mužští členové sboru.⁴² V úterý večer se u Bencsiků pravidelně scházela mládež a v první čtvrtek v měsíci všichni muži, kteří se podíleli na duchovenské činnosti.⁴³

Sledováním brněnského sboru bylo pověřeno šest tajných spolupracovníků.⁴⁴ Poměrně podrobně se k jednotlivým schůzkám a jejich průběhu zachovaly agenturní záznamy v signálním svazku vedeném k osobě Vladimíra Nováka. Zpravují nás mimo jiné i o rozsahu hnutí prakticky po celém tehdejší Jihomoravském kraji, v okolí Vyškova (kazatel ČBCE Ladislav Mach), v okolí Jihlavy (kazatelka Evangelické církve metodistické Václava Svidenská) a v okolí Zlína (kazatel Církve adventistů sedmého dne Vlastimil Fürst).⁴⁵

Protože počet členů sboru začal narůstat, bylo potřeba zajistit větší prostory. Dvůr, přilehlý k domu manželů Bencsikových, měl být přestavěn na modlitebnu, jejíž

33 ABS, f. BN-V, arch. č. V-14919 Brno. Dokumentace.

34 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného B. Tetivy ze dne 12. ledna 1983.

35 ABS, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Brno (dále jen BN-KR), arch. č. 27009 Brno.

36 Tamtéž, arch. č. 423104 Brno. Na Gy. Bencsika zavedla Státní bezpečnost v říjnu 1982 signální svazek, do nějž zakládala dokumenty, které měly potvrdit podezření z trestné činnosti maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi.

37 Tamtéž, arch. č. 425182 Brno. I na některé tyto osoby Státní bezpečnost zavedla signální svazky. Nezahájila však vůči nim trestní řízení, spokojila se s tzv. preventivně výchovnými a rozkladnými opatřeními; provedla celkem jedenáct domovních prohlídek, zabavila náboženskou literaturu. ABS, f. BN-KR, arch. č. 423093 Brno; srv.

38 Tamtéž, arch. č. 423126 Brno.

39 Tamtéž, arch. č. 27009 Brno.

40 Tamtéž, arch. č. 423160 Brno.

41 Tamtéž, arch. č. 423159 Brno.

42 ABS, f. BN-V, arch. č. V-14919 Brno. Protokol o výslechu obviněného B. Tetivy ze dne 18. ledna 1983.

43 Tamtéž. Protokol o výslechu obviněného B. Tetivy ze dne 19. ledna 1983.

44 Tajní spolupracovníci (dále jen TS) úkolování ke sledování brněnského sboru: TS SLÁVEK, TS DAVID, TS PAVEL, TS FANA, TS STAVARŠ a TS RADEK.

45 ABS, f. BN-KR, arch. č. 27009 Brno.

součástí měla být i křtitelnice.⁴⁶ Křty v brněnském sboru uděloval výhradně Bohuslav Tetiva, a to zhruba od roku 1979. Od té doby, až do jeho stíhání (leden 1983) proběhlo udílení křtů třikrát a bylo pokřtěno deset až patnáct osob. Obřad křtu byl udělen jednou v brněnské přehradě, podruhé v Brně-Lišni v malém rybníčku a naposledy již v domě Bencsikových, v nové křtitelnici. Při křtech, které Bohuslav Tetiva v Brně udílel ponořením, se držela tradiční křestní formule.⁴⁷ V brněnském sboru byla hned od počátku vedena křestní kartotéka. Na jednotlivých kartičkách se nachází záznam nejen o křtu vodou, ale i o křtu Duchem.⁴⁸

V Praze se letniční křesťané, vázaní na těšínský sbor, scházeli ve středu, někdy ve čtvrtek, a především v neděli dopoledne v tzv. schůzkových bytech. Tak byly označovány byty vedoucích: Petra Kocura, Miloše Macha, Michala Berana a Stanislava Šplíchala. Jejich mluvčím byl P. Kocur. Na počátku 80. let sdružoval pražský sbor kolem třiceti věřících. Na schůzkách se setkávalo zhruba deset osob; i přesto byl byt agenturně sledován Státní bezpečností.⁴⁹ V době, kdy v Ostravě byli odsouzeni R. Bubík, J. Wojnar a J. Kotajný a v Brně B. Tetiva, V. Novák a G. Bencsik, nebyl v Praze za maření státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi trestně stíhán nikdo. Důvodem byl zřejmě malý počet osob, stagnace sboru a pro StB vyhovující agenturní pokrytí sboru sítí tajných spolupracovníků.⁵⁰

Situace pražského společenství se výrazně změnila na konci roku 1984. Tehdy bývalá Státní bezpečnost zaznamenala nárůst pražských letničních věřících a také intenzivnější duchovenskou činnost. Z toho důvodu zavedla signální svazek na Michala Berana, vedoucího skupiny mládeže, která se pravidelně každé pondělí scházela v jeho soukromém bytě.⁵¹ Vyšší počet osob se účastnil středečních schůzek (konaných zpravidla v bytě manželů Machových) a nedělních bohoslužeb (v bytě manželů Kocurových). Setkávalo se zde třicet až padesát osob. Věřící byli v tomto velkém počtu rozmístěni po pokojích celého bytu a vzájemně propojeni reproduktory a mikrofony. Bohoslužby vedl obvykle buď mluvčí pražského sboru P. Peter Kocur, nebo Václav Lamr. Víme také, že společenství se účastnili i vysokoškolští zahraniční studenti z afrických pentekostálních církví.⁵²

46 ABS, f. BN-V, arch. č. V-14919 Brno. Dokumentace. Během vyšetřování Státní bezpečností bylo v dubnu 1983 vydáno Odborem výstavby a územního plánování Okresního národní výboru Brno (OVÚP ONV) rozhodnutí o odstranění nebo zasypaní křtitelnice, která byla vytvořena proti původnímu stavebnímu povolení. Rozhodnutí OVÚP ONV Brno ze dne 27. dubna 1983.

47 Křestní formule: „(Jméno křtěnce), já tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“ ABS, f. BN-V arch. č. V-14919 Brno. Protokol o výslechu obviněného B. Tetivy ze dne 20. ledna 1983.

48 ABS, f. BN-V, arch. č. V-14919 Brno. Dokumentace. Křest Duchem – viz poznámka číslo 8 této studie.

49 ABS, f. MV-TS, arch. č. 760658 MV.

50 Tajní spolupracovníci úkolování, ke sledování pražského sboru: TS SAMUEL, TS MECHANIK, TS PETER a TS BOB.

51 ABS, f. MV-KR, arch. č. 843264 MV.

52 Tamtéž; srv. ABS, f. MV-KR, arch. č. 843575 MV; srv. ABS, f. MV-KR, arch. č. 843531 MV.

Obdobně jako těšíňští, organizovali i pražští letniční křesťané „rekreace“. Zachovala se zpráva z roku 1986, která podává informace o třech soustředěních v letních měsících někdy kolem roku 1980. Podrobně se zmiňuje o týdenním setkání v Kunraticích u Cvikova, které vedl Václav Lamr na soukromé zemědělské usedlosti. Účastnilo se ho kolem padesáti věřících. Program odpovídal náplni „rekreací“ pořádaných v Albrechticích Rudolfem Bubikem. Dovídáme se také, že večer bylo možné vykonat u V. Lamra zpověď. Předposlední den pobytu uděloval Václav Lamr novým členům křest v nedalekém rybníku.⁵³

V roce 1988 se počet věřících pražského letničního sboru odhadoval na sto až sto padesát osob a víme, že zahrnoval misijní stanice⁵⁴ často s velice malým počtem věřících, ale zato rozesteté prakticky po celých Čechách; kromě Prahy také v Českých Budějovicích, v Chomutově, v Karlových Varech, v Ústí nad Labem, v Kutné Hoře, v Hradci Králové a v Havlíčkově Brodu.⁵⁵

Na závěr této sondy, která se pokusila zrekonstruovat náboženský život rozhodných křesťanů letničních, bychom měli nadnést některé otázky, které by se mohly stát předmětem podrobnější studie, mapující úplnější vývoj celého společenství, které si v roce 1989 vymohlo na státní správě legalizaci svého působení. Předně je to samotná problematika vzniku Apoštolské církve, odehrávající se nejen v rovině komplikovaného vztahu mezi věřícími a totalitním státem, ale zahrnující rovněž složitý vývoj vztahu mezi letničními křesťany a Církví bratrskou. Od průběhu legalizace se odvíjejí další možnosti – ptát se např. na roli tajných spolupracovníků v tomto procesu, na vliv zahraničních pentekostální organizací či na vztah radikality letničního, resp. charismatického hnutí ke společnosti.

Tento úkol vyžaduje studium dalších archivních materiálů, mj. z fondů Národního archivu a z církevních archivů.

53 ABS, f. MV-KR, arch. č. 843531 MV.

54 Misijní stanice je v Apoštolské církvi jednotka, organizačně podřízená sboru.

55 ABS, f. MV-KR, arch. č. 843264 MV.